

POUČENIE OZNAMOVATEĽA K OZNAMOVANIU PROTISPOLOČENSKEJ ČINNOSTI

Zákon č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov upravuje:

- podmienky poskytovania ochrany osobám v pracovnoprávnom vzťahu v súvislosti s oznamovaním kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti,
- práva a povinnosti osôb pri oznamovaní protispoločenskej činnosti a
- zriadenie, postavenie a pôsobnosť Úradu na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti.

Za oznamovateľa sa považuje fyzická osoba, ktorá v **dobrej viere** urobí oznámenie orgánu príslušnému na prijatie oznámenia, úradu alebo zamestnávateľovi.

Podmienkou pri akomkoľvek oznámení je, aby toto bolo urobené v **dobrej viere**, teda aby osoba, ktorá vzhľadom na okolnosti, ktoré sú jej známe, a vedomosti, ktoré v čase oznámenia má, sa odôvodnene domnievala, že uvádzané skutočnosti sú pravdivé. **Ak osoba nekoná v dobrej viere na ochranu nemá nárok.**

Zákon rozlišuje **oznámenie** a **kvalifikované oznámenie**. **Oznámením** sa rozumie uvedenie skutočností, ktoré sa týkajú protispoločenskej činnosti, o ktorých sa osoba dozvedela v súvislosti s výkonom svojho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie alebo v súvislosti s činnosťou vo verejnom záujme. **Kvalifikované oznámenie** je také, ktoré môže prispieť alebo prispelo k objasneniu **závažnej protispoločenskej činnosti** alebo k zisteniu alebo usvedčeniu páchatel'a. Pri kvalifikovanom oznámení je poskytnutá ochrana dôraznejšia a pre oznamovateľa jednoduchšia.

Pri oznámení možno využiť **interný** alebo **externý kanál**.

Interný kanál

Ide o akékoľvek oznámenie protispoločenskej činnosti **zamestnávateľovi**, ktoré má pomôcť samotnému zamestnávateľovi, aby si chránil svoju dobrú povesť a svoje vlastné zdroje, zároveň vytvára priestor, aby sa vyhol prípadným postihom, v niektorých prípadoch aj trestnej zodpovednosti právnickej osoby. Malo by to teda byť v jeho záujme, aby so svojim zamestnancami komunikoval.

Zamestnávateľ je povinný určiť organizačnú zložku alebo osobu (tzv. **zodpovednú osobu**), ktorá plní úlohy zamestnávateľa. V obci je zodpovednou osobou hlavná kontrolórka, prednostka úradu a vedúca referátu ekonomických činností.

Zákon však naďalej zachováva povinnosť občanov oznámiť alebo prekaziť trestný čin v zmysle osobitných predpisov (§ 340 a 341 trestného zákona).

Oznámenie protispoločenskej činnosti nie je porušením zmluvnej povinnosti zachovávať **mlčanlivosť**, a to ani ak ide o povinnosť vyplývajúcu z výkonu zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie (toto ale neplatí pri špecifických citlivých informáciách napr.

utajovaných skutočností, poštového tajomstva, obchodného tajomstva, bankového tajomstva, telekomunikačného tajomstva, daňového tajomstva, dôverných štatistických údajov, údajov zo zdravotnej dokumentácie, povinnosti mlčanlivosti príslušníkov spravodajských služieb alebo o povinnosť mlčanlivosti pri poskytovaní právnych služieb).

Aj napriek tomu však nemožno vylúčiť, že zamestnávateľ nezačne voči oznamovateľovi robiť „odvetné opatrenia“. Ak sa oznamovateľ domnieva, že v súvislosti s oznámením sú voči nemu urobené pracovnoprávne úkony (napríklad zníženie platu, preloženie, ukončenie pracovného pomeru a pod), s ktorými nesúhlasí, môže do 15 dní požiadať **Úrad na ochranu oznamovateľov**, aby pozastavil účinnosť takýchto úkonov. Ak zamestnávateľ nepreukáže, že takýto úkon nemá príčinnú súvislosť s oznámením, úrad pozastaví na 30 dní takýto pracovnoprávny úkon. Oznamovateľ a zároveň poučí, že môže požiadať súd, o vydanie neodkladného opatrenia. Ak je takýto návrh podaný, pozastavenie trvá až do rozhodnutia súdu o samotnom návrhu. Keďže úrad poskytuje aj právne poradenstvo, bude oznamovateľom radiť a pomáhať.

Externý kanál

Odlišná je situácia ak niekto podá tzv. **kvalifikované oznámenie**, čo znamená že oznamovateľ oznámi **závažnú protispoločenskú činnosť**, teda vybrané trestné činy, ale aj iné trestné činy za ktoré zákon ustanovuje trest odňatia slobody so sadzbou prevyšujúcou tri roky, resp. závažnejšie správne delikty.

Pre uplatnenie ochrany v rámci externého kanálu je potrebné podať žiadosť prokurátorovi písomne alebo ústne do zápisnice (napríklad aj na polícii pri podaní trestného oznámenia). Poskytnutím ochrany prokurátorom (tento najskôr preverí, či sú splnené podmienky) sa oznamovateľ stáva **chráneným oznamovateľom**, ktorému prináležia práva a povinnosti podľa zákona. Obdobné právomoci má správny orgán, ktorý koná o vybraných správnych deliktoch (napr. správny orgán na úseku životného prostredia a podobne).

Inak povedané, bez súhlasu **úradu** je každý takýto „negatívny“ pracovnoprávny úkon neplatný. Najviac zamestnávateľ, ak urobí takýto úkon bez súhlasu úradu, môže dostať pokutu od úradu až 2000 eur. Rovnako môže byť sankcionované porušenie povinnosti zachovávať mlčanlivosť o totožnosti oznamovateľa.

Chránený oznamovateľ požíva ochranu Úradu na ochranu oznamovateľov. Zamestnávateľ môže urobiť právny úkon alebo vydať rozhodnutie v pracovnoprávnom vzťahu voči chránenému oznamovateľovi, na ktorý nedal súhlas, len so súhlasom úradu. Úrad súhlas udelí, len ak zamestnávateľ preukáže, že navrhovaný pracovnoprávny úkon nemá žiadnu príčinnú súvislosť s kvalifikovaným oznámením (dôkazné bremeno je teda na zamestnávateľovi, nie na zamestnancovi). V opačnom prípade **úrad** žiadosť zamestnávateľa o udelenie súhlasu zamietne. Proti rozhodnutiu úradu o žiadosti o udelenie súhlasu nie je možné podať odvolanie.

Ochrana oznamovateľa trvá počas, ale aj po skončení trestného konania alebo konania o správnom delikte, a to až 3 roky.

Iné spôsoby zániku ochrany:

- v prípade vzdania sa ochrany formou písomného oznámenia chráneného oznamovateľa úradu,
- skončením alebo zánikom pracovnoprávneho vzťahu chráneného oznamovateľa,

- odsúdením chráneného oznamovateľa za trestný čin krivého obvinenia alebo krivej výpovede alebo krivej prisahy v súvislosti s urobením kvalifikovaného oznámenia.

Chránený oznamovateľ má právo podať žiadosť o poskytnutie odmeny za kvalifikované oznámenie, a to až do výšky 50-násobku minimálnej mzdy, ak:

- v trestnom konaní na základe jeho kvalifikovaného oznámenia bola podaná obžaloba alebo návrh na schválenie dohody o uznání viny a prijatí trestu, alebo
- bol schválený zmier a zastavené trestné stíhanie, alebo
- trestné stíhanie bolo podmiennečne zastavené, alebo
- v správnom konaní nadobudlo právoplatnosť rozhodnutie o spáchaní správneho deliktu.

Na poskytnutie odmeny oznamovateľovi nie je právny nárok.

Žiadosť o poskytnutie odmeny je možné podať do 6 mesiacov od doručenia oznámenia o poskytnutí ochrany alebo od vydania písomného potvrdenia, že oznamovateľ urobil kvalifikované oznámenie. Túto žiadosť je potrebné podať Úradu na ochranu oznamovateľov. Úrad rozhodne o žiadosti do 3 mesiacov odo dňa jej doručenia.

